

„Az emberi szellem teljessége a tiéd is.”

Tizenkét díjat adott át a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozata

A Magyar Művészeti Akadémia nagy figyelmet fordít arra, hogy a művészet, a művészetelmélet, a művészetpedagógia területén tevékenykedő kiváló szakemberek munkáját különböző módokon (például pályázati lehetőségekkel, ösztöndíjakkal) segítse és az elismerését is kifejezze irántuk. Így tesz az Akadémia legfiatalabb tagozata, a 2014-ben megalakult Művészetelméleti Tagozat is, a kezdetek óta. 2025. november 25-én, az MMA Andrassy úti Irodaházának Akadémiai Klubjában ismét gyönyörű ünnepségre került sor, amelyen nyolc művészetpedagógiai elismerő oklevelet, két szakírói elismerő oklevelet és két Életút-díjat adtunk át. A díjazottak: Dr. Entzné Tökés Emese, Kiss Annamária, Kiss Csaba, Kovrig Anna Magdolna, Levente Péter, Döbrentey Ildikó, Turós-Máté Kinga Réka, V. Péter Mária (művészetpedagógiai elismerő oklevél), Bérczes László, Ratkó Lujza (szakírói elismerő oklevél), Fábrián László, Szekfü András (Életút-díj). A díjazottak pályáját, kivételes eredményeit a tagozat valamelyik akadémikusa foglalta össze laudációjában, majd az elismerések átvevői néhány szóban köszönetet mondtak, többen közülük beszéltek az őket mozgató célokról és arról is, hogy mi ad erőt számukra a napi munkához, a nehézségek leküzdéséhez. Az esemény háziasszonya tagozatvezetőként jómagam lehettem, és köszöntőmben először Márai Sándor egy gondolatára emlékeztettem a közönséget. Hadd idézzem most a *Füves könyvet* egy kicsit hosszabban, mint az ünnepségen:

„Ha csak teheted, élj mindig úgy, hogy az emberi szellem kristályba fagyott remekműveinek egyikét minden nap megszemlélj, s ha néhány pillanatra is! Ne múljon el egyetlen napod, hogy nem olvastál néhány sort Seneca, Tolsztoj, Cervantes, Aristoteles, a Szentírás, Rilke, vagy Marcus Aurelius könyveiből. Mindennap hallgass néhány ütem zenét, ha másképp nem lehet, szólaltasd meg a zenedobozon Bach, Beethoven, Gluck, vagy Mozart valamely tételét. Ne múljon el nap, hogy nem nézegetted néhány percen át valamilyen jó nyomat tükrében Breughel, vagy Dürer, vagy Michelangelo valamelyik festményét vagy rajzát. Mindezt oly könnyű megszerezni, s oly könnyű megtalálni a félórát, mely a remekművekhez szükséges! S oly könnyű megtölteni lelked az emberi tökéletesség boldog összhangjával! Gazdag vagy, akármilyen nyomorult is vagy. Az emberi szellem teljessége a tiéd is. Élj vele, mindennap, ahogy lélegzik az ember.”

Igen, a művészetnek nap mint nap át kellene járnia valamennyiünk lelkét. A kitüntetett szakemberek is azért dolgoznak a maguk különböző eszközeivel, hogy ez a találkozás a remekművekkel megtörténhessen. Békésebb és harmonikusabb lenne a világ, ha „az emberi tökéletesség boldog összhangjával” naponta töltekeznénk, de a gondolkodásunk is más lenne. Ahogyan Nikolaus Harnoncourt teszi fel a költői kérdést *A beszédszerű zene* című könyvében, éreztetve, hogy a tudomány és a művészet a megismerés két útja, melyek éppúgy nem létezhetnek egymás nélkül, ahogyan a bal és jobb agyféltekénk sem:

„Vajon mindabból, ami korunkat olyan diszharmonikussá és szörnyűvé teszi, nem függ-e össze sok minden azzal, hogy a művészet már nem avatkozik az életünkbe? Nem redukáljuk-e nyelvünket szégyenletesen és fantáziátlanul a »kimondható« dolgokra? Mit gondolt volna

Einstein, mit fedezett volna fel, ha nem játszott volna hegedűn? Nem épp a merész, fantáziagazdag hipotézisek-e azok a dolgok, melyekre csak a fantasztikus szellem talál rá – s amelyeket aztán a logikus gondolkodó igazolhat?”

E gondolatsort logikusan folytatva örömmel mondtam el egy egészen friss élményemet is. Amikor a 200 éves Magyar Tudományos Akadémiát köszöntő zeneakadémiai hangversenyt az MTA elnöke, Freund Tamás neurobiológus angolul, majd magyarul megnyitotta, nem valamely híres, nagy tudóst idézett, hanem Kodály Zoltánt, aki arra figyelmeztet bennünket, hogy a tudomány segítségével csak egy bizonyos pontig jutunk el:

„A zene rendeltetése: belső világunk jobb megismerése, felvirágozása és kiteljesedése. A népek legendái isteni eredetűnek tartják. S ahol az emberi megismerés határait érzjük, ott a zene még túlmutat rajtuk, olyan világba, melyet megismerni nem, csak sejteni lehet.”

E nagy szellemek gondolatai adták tehát a felütést a díjátadóhoz, melyen összesen tizenkét kiemelkedő művészeti szakembernek fejeztük ki elismerésünket. Ezúton is köszönöm az akadémikusoknak, Ablonczy Lászlónak, Berlász Melindának, Jánosi Zoltánnak, Lovász Irénnek, Márkus Bélának, Pécsi Györgyinek, Prokopp Máriának és Tóth Klárának, hogy a tartalmas laudációkat megírták és felolvasták. Az ünnepség gondos megszervezéséért – miként a jelen írásos összefoglaló előkészítésében nyújtott segítségért – pedig Lőrincz Anna tagozati titkárunknak mondok köszönetet.

Az alábbiakban az ünnepségen elhangzott tizenkét laudációt teljes egészében (sőt a Ratkó Lujzát köszöntő laudációt az elhangzottnál jóval bőségesebb formában) közöljük.

Szívből gratulálunk valamennyi díjazottnak, további munkájukhoz jó egészséget, erőt, hitet, ihletet kívánunk!

Solymosi-Tari Emőke, az MMA Művészetelméleti Tagozat vezetője

Csoportkép a díjátadás után (MMA, 2025. november 25., amatőr kép, STE gyűjteménye)

Dr. Entzné Tőkés Emese, Kiss Annamária és Kiss Csaba a díjátadáson
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Dr. Entzné Tőkés Emese

művésztanár

Művészetpedagógiai elismerő oklevél

Tisztelt Hallgatóság, Tagtársaim, kedves Emese!

Amikor a mai jeles napon Entzné Tőkés Emese kettős pályaképének lényegét szeretnénk felidézni, elsőként arra a kivételes művészi szemléletre kell rámutatnunk, amely az ő előadóművészi és pedagógiai munkásságának elválaszthatatlan egységében, szenvedélyes ügyszeretében, a zenével és az emberi adottságokkal együttérző és együtt lélegző személyiségében megvalósult. Kivételes művészi és tanári tevékenységének középpontjában a zene és a művészetek jövőt és embert formáló szolgálata állt. S bár több évtizedes munkássága során számos kihívással, próbatétellel szembesült, a kimagasló eredmények és elismerések mindig felülmúlták az átmeneti nehézségeket. Tőkés Emese művészetpedagógiai kezdeményezéseit, sugárzó szólóművészi egyéniségét és bravúros előadói teljesítményeit egyre szélesebb körben ismerte el a zeneélet. Példaként említhetem, hogy csodálatos Liszt-interpretációi máig emlékezetesek maradtak egykori hallgatósága körében. Pedagógusként pedig minden növendéke megtiszteltetésnek tekinthette, ha az ő tanítványaként sajátíthatta el a zenélés titkait.

Pályaválasztási motivációi szülőföldjén, Marosvásárhelyen születtek meg, és a Jászvásári George Enescu Zeneművészeti Egyetemen folytatott tanulmányainak éveiben – Sofia Cosmának, a nemzetközileg elismert zongoraművésznőnek útmutatásával – végleges döntéssé váltak. Tőkés Emese diplomájának megszerzése után még három éven át zenetanári pályáját is megkezdte a Székelyudvarhelyi Zeneiskola és Lyceum intézményében. 1982-ben történt magyarországi áttelepülése új perspektívát nyitott számára. Budapestre költözésétől napjainkig pedagógiai munkáját a XI. kerületi Zeneiskolában, illetve mai nevén a Weiner Leó Katolikus Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskolában, széles körben ismert és elismert zongoratanárként folytatta.

Sokoldalú műveltsége, egyéniségéből fakadó lelki és szociális érzékenysége zenetanári pályáján is egyre szélesebb dimenzióban bontakozott ki. Kihívásnak tekintette az alapfokú zeneoktatásban az egyes tanítványokra koncentráló művészeti nevelés feladatát, amelynek során minden gyermek adottságaihoz alkalmazkodva alakította ki a zenei képzést és az általános műveltség alapvetését. (Volt diszlexiás tanítványa is, akivel több éven át tartó, egyéni tanítási módszereket alkalmazott, amelyek végül meglepően pozitív eredményekkel jártak.) A szakközépiskolások tanáraként nem feltétlenül a pályára-nevelésre törekedett, a művészetre nevelés eszméjének jegyében a zenélés örömét és igényét adta át tanítványainak. Tudatos figyelmet fordított az improvizálási készség fejlesztésére, az egészséges hangszerjáték kialakítására, az önismeretet fejlesztő koncertek és rendszeres mesterkurzusok szervezésére.

Tanári kezdeményezéseinek köréből egyik hiánypótló, egyedülálló munkáját, *A gyakorlás módszertanát* kell kiemelni, amelyben a hangszeres gyakorlás folyamatát a rendelkezésre álló időegységek és módszertani szempontok egységében határozta meg. Az egyes kompozíciók értelmezését és a gyakorlati megoldását elősegítő módszer nemcsak az alap- és középfokú tanítványok számára, hanem a zeneakadémiai művészképzősöknek a mai napig is biztonságos támaszt nyújt a zene elméletének és praxisának szakszerű elsajátítására.

Bár Tőkés Emese elsődlegesen az alap- és középfokú zeneoktatás mestertanáraként vált közismertté, a felsőfokú képzés előkészítését tekintve is kivételes eredményeket ért el: számos tanítványát készítette fel a hivatásos zeneművészi és a zenetanári pályára. Példaként említhetem, hogy nemrégiben egyik külföldi tanítványát egyéves előkészítő munkája eredményként a bécsi zeneakadémia zongoraszakára vették fel, kimagasló eredménnyel.

Amikor Tőkés Emese művészetpedagógiájának felsorolhatatlan gazdagságát próbálom felidézni, egy meghatározó, múltbeli esemény emléke jelenik meg előttem. Akkoriban egy karácsonyi házi koncertre gyűltek össze a Weiner Zeneiskola egyik előadótermében a szülők és a zongoratanítványok. A Tanárnő a padokban ülő hallgatósággal szemben állva, a karácsony ünnepének lényegét kívánta tudatosítani. Nem a szabad előadást választotta, hanem egy kiválasztott, irodalmi alkotás felolvasására vállalkozott. Szavai mélyre hatoltak, a szülők és a koncerten szereplő tanítványok lelkileg is megérintve készültek fel zongoradarabjaik bemutatására. Felolvasása tényleges ünnepé varázsolta a házi koncertet.

Tőkés Emese a magyar művészetpedagógia kiváló mestere ma is, akinek látókörében nemcsak az általa képviselt zeneművészet értékrendje és története került előtérbe, hanem számos

művészeti területnek – az irodalomnak, a képzőművészetnek – az alkotásait is belevonta jövőt formáló, művészetpedagógiai munkásságába.

Kedves Emese, elismerésünk és tiszteletünk jeléül a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozatának művészetpedagógiai oklevelével köszöntünk, és szívből kívánjuk, hogy művészetteremtő pedagógiai tevékenységeddel még hosszú éveken át ajándékozd meg a jövő nemzedékeit.

Berlász Melinda, Széchenyi-díjas zenetörténész, az MMA rendes tagja

Dr. Entzné Tőkés Emese átveszi a művészetpedagógiai elismerő oklevelet Solymosi-Tari Emőke tagozatvezetőtől (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Levente Péter, Kiss Annamária és Kiss Csaba is művészetpedagógiai elismerő oklevelet kapott (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Kovrig Anna Magdolna

középiskolai tanár

Kiss Annamária és Kiss Csaba

óvodapedagógusok, középiskolai magyartanárok

Művészetpedagógiai elismerő oklevél

Hogy köszöntő szavaim mindjárt meglepő módon és annyira emelkedetten kezdjem, amennyire csak lehet, és ahogy esetleg királyi környezetben szokás és illik is tán, elképzelem, hogy **Kovrig Magdolna** nyugalmazott magyar-francia szakos tanár, az Erdőszentgyörgyi *Figyelő* című folyóirat főszerkesztője, az ugyanoda való Bodor Péter Művelődési Egyesület elnöke, a Kis-Küküllő menti régió Színpadi Fesztiváljainak szervezője, rendezője laudációjának megtartását felkérés esetén egy walesi herceg vállalhatta volna – egy bizonyos Király Fülöp Artúr György. És vállalhatná most, III. Károlyként, az Egyesült Királyság királyaként, no meg tizennégy nemzetközi monarchia, köztük Kanada, Ausztrália, Új-Zéland uralkodójaként, és persze az anglikán egyház fejeként. Beszélhetne, mintegy leendő emlékirata fejezetében feledhetetlen erdőszentgyörgyi látogatásáról, amikor 2008-ban felkereste szépanyja, kistrédei Rhédey Klaudia grófnő nyughelyét, olvashatta a templomban az emléktábláját. És olvashatta és olvashatná azóta is a kéthavonta megjelenő helyi folyóiratban azokat a tartalmas, a szerzők alapos tudásáról árulkodó cikkeket, esszéket, tanulmányokat, amelyek a magyar nemzet társadalom- és művelődéstörténetének emlékezetre méltó eseményeire, személyeire irányítják a figyelmet, a nemzeti önismeret gazdagítása, az önbecsület megőrzése, az önérték épségben tartása szándékával. Ezt szolgálhatják a kortárs szépirodalmi közlések és a klasszikus alkotók s alkotások, jelenlétük mintegy szemelvény-gyűjteményi szerepbe emeli a folyóiratot. Létfontosságúba, a „megmaradás” reményével, annak a veszélynek az elhárításával, hogy a nyelv, a magyar nyelv konyhanyelvvé válik-e, fokozatosan kiszorul a közintézményekből, párhuzamosan az ízes, színes beszéd megkopásával. A társas érintkezésnek azokkal a formáival és fordulataival, amelyeket annyira-amennyire őriz és használ még a köznép, és amelyeknek igen bő vizű forrásai azok a színjátékok, amelyeket általános vagy/és középiskolás iskoláskorúakkal „betanítani”, előadni, aztán évről évre fesztivál keretében versenyeztetni szintén Kovrig Magdolna feladata s érdeme volt és maradt... Noha a kitartó elszántság mellett a leleményességnek, furfangosságnak biztosan nem lehet híján, mégsem olyan feladat ez, mint az istápoló Bodor Péter Egyesület névadójáé volt, amikor mechanikus székely ezermesterként például önműködő guzsalyt, vagy – ami a legismertebb – Marosvásárhely piacára zenélő kutat épített, hogy az utóbbi hű mása aztán Budapesten, a Margitszigeten vonzza a látogatókat. Az önműködés ideje, különösen a művelődés területén, azaz a most kitüntetendő tanár-elnök-főszerkesztő asszony kedvelt terepén, lejárt. Vagy csak lejáróban van? Mindenesetre nem biztató a friss hír: idén a 32. Színpadi Fesztivál már csak egynapos volt, lehetett, a korábbi háromnaposokkal ellentétben és kevesebb csoporttal, továbbá felnőtt színjátszók részvétele nélkül zajlott. Kistrédei Rhédey Klaudia örökösének, persze, nem kell tudnia erről.

Ha az erdőszentgyörgyi kitüntetett művészetpedagógus köszöntését egy királyra bíztam volna, miért nem tehetném meg, hogy a baróti születésű **Kiss Csaba és felesége**, a Gyergyóremetéről – mint a neves, jeles író, Cseres Tibor – elszármazott **Puskás Annamária**, vagyis a Kiss házaspár laudáció tartójának egy költőnőt gondoljak el. Iancu Laurát, aki tán személyes ismerősük is, különben meg egyszerű oknál fogva: ott született, ott is járt iskolába, abban a legkeletibb moldvai csángó faluban, a Szeret menti dombok mögötti völgyben, ahol ma Kissék élnek: Magyarfaluban, és ma, néprajzusként külső szemlélője annak, aminek tagja volt és lélekben maradt is: felnevelő közösségének. Ismerője annak a környezetnek, ahol egy kicsi parasztházba alig több mint tíz évvel ezelőtt, 2013 leghidegebb, mínusz 28 fokal telén Kissék érkeztek, önként. A 2002-ben indított magyarfalusi magyar oktatás „munkásaként” bekapcsolódtak abba a pedagógusi közösségbe, amelyet különböző helyekről, legtávolabbról Szegedről jött tanítók is alkotnak. Helyettesítő tanárként magyar órákat tartanak az iskolában minden évfolyamnak, azaz úgy százhusz-százharminc gyermeknek külön-külön heti négy órában. És, persze, elvégzik a különböző, adandó feladatokat is, akár a tájház körül akad munka, vagy csak oda viszi őket a kíváncsiság, varrottasokat, szötteket nézni, készítésük titkait ellesni, akár hagyományőrző programok szervezőiként van szükség a segítségükre, részvételükre. Ez utóbbiak hivatalos nevén a Gyerekek Házában folynak, és – nem kell mondani – a magyar nemzeti önazonosság alapját alkotó hagyományok, szokások megőrzésére vagy felelevenítésére hivatottak. Így a magyar tánc és ének tanítása, nem utolsósorban, ha már szert tettek némi jártasságra, előadásáé, bemutatásáé. Hitbélként, katolikusként böjtben szenteset és böjtöset énekelni, de csángó keserveseket is – a néplélek megszólaltatóinak lenni. Abban a beszédes, a nyelv archaikus szépségét mutató riportban – *Ha lett lenne más világ, mű es magyarok lennének...* (Fekete Réka. Háromszék, 2025. június 17.), amely a Gyerekek Házával összefüggésben Magyarfalu gazdasági, művelődési, oktatási helyzetére is kitér, a Kiss-házaspár kollégája, az „öslakos” Iacob Liliana így vall erről: keresztanyja *„Annyi sok szép éneket megtanyított, tanultunk egy esztendeig, kettőig, a harmadik, negyedik esztendőben kivitt minket Jászberénybe. Nem es tudtuk addig, mire való Magyarország. Hogy messze, s más ország. Magyar föld, más ország az. Nem annyira tudtuk, hogy van Székelyföld, bé vótunk dugva ebbe a gödörbe.”*

Kiss Csaba és Puskás Annamária, a Gyerekek Háza más, felnőtt fenntartóival és működtetőivel már kevésbé ismerhetik ezt a gödörlétet. De még az az idő sem jött el, amikor csodálkozhatnának, örülhetnének, mint a magyarfalusiak Magyarországra, nevezetesen Egyházaskozárra jutott rokonai, egy könyv címével szólva: *Észre sem vettük, magyarok lettünk.* Ha Iancu Laura, kezdetekkor a Magyarfalusi Napok szervezője köszöntené a házaspárt, örömmel csatlakoznék hozzá.

Márkus Béla, Széchenyi-díjas irodalomtörténész, az MMA rendes tagja

Márkus Béla akadémikus olvassa fel laudációját
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Levente Péter és Döbrentey Ildikó a díjátadáson
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Levente Péter

és

Döbrentey Ildikó

meseíró

Művészetpedagógiai elismerő oklevél

A Magyar Művészeti Akadémia Művészelméleti Tagozata Levente Pétert és Döbrentey Ildikót a művészettel nevelés területén kifejtett több évtizedes, elhivatott, magas szintű művészi és pedagógiai munkásságuk elismeréseként, mellyel az egész magyar nemzet gyermekeinek generációit nevelik, oktatják, és a legnemesebb emberi, erkölcsi értékekre tanítják népszerű előadásaikkal és írásaikkal egyaránt, elismerő oklevélben részesíti. A díjjal kiemelten ismerjük el a TETT természettudományos mese-és történetírói pályázatért végzett védnöki és bírálói tevékenységüket, mellyel a tudomány és a művészet fontosságát hangsúlyozzák az általános és középiskolás korú gyermekek számára.

Levente Péter önmagát *vándortanítónak* nevezi. Nagyváradon született 1943-ban, Szekszárdon nőtt fel, saját elmondása szerint 1961-től Budapesten vált éretlen felnőtté, és Héregen érlelődik a végső elszámolás tiszta lelkiismerettel való megmérettetésére.

1965 és 1979 között a Magyar Televízió *Zsebtévé* című sorozatának közkedvelt *Móka Mikijeként* szerette meg az ország. Volt a Mikroszkóp Színpad gyermekrészlegének színész-rendezője, a Magyar Rádió *Ki kopog?* című sorozatának és a Magyar Televízió *Égből pottyan* *mesék* című sorozatának főszereplő-rendezője, majd a Komédióm Színház igazgató-főrendezője.

1986 óta művésztanárként szakmódszertani előadásokat tart *Magatartáskultúra – egyéniség – személyiség – személyesség* címmel. Óraadó tanár volt a Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán, majd az Evangélikus Hittudományi Egyetem Hittanárképző Tagozatán, a Nyíregyházi Főiskolán és az Apor Vilmos Katolikus Tanítóképző drámapedagógus képző szakán.

2001-ben a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetben dr. Kopp Mária meghívására publikálta addigi eredményeit a *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika* című folyóirat 1–2. és 3–4. számában.

Pedagógusi ars poetikája ezekkel a mottókkal jellemezhető: „*A pedagógus munkaeszköze: saját személyisége! A közép-szerű tanár magyaráz. A jó tanár indokol. A kiváló tanár demonstrál. A művész tanár inspirál.*”

Levente Péter minden megnyilatkozásával, színpadi és előadói gesztusaival, írásaival fontos értékeket, magatartásmintákat demonstrál és nemzedékeket inspirál évtizedek óta.

Felesége és alkotótársa: Döbrentey Ildikó író, forgatókönyvíró, rendező, meseíró, mesemondó.

1978-ban magyar-rajz szakos tanárként diplomázott Pécsen. Színházi darabok, rádiós forgatókönyvek, televíziós forgatókönyvek, és nem csak mesekönyvek szerzője. A *Dörmögő Dömötör* című lap főszerkesztője volt 1986 és 1990 között. Lakóhelyükön, Héregen évek óta az iskolában és a kultúrházban 5–14 éveseknek művészeti különórákat, rajz- és versbarátok szakkört, színjátszó kört tartanak.

Döbrentey Ildikó és Levente Péter közös művészi hitvallásának jellemzői 1968-tól napjainkig: *„Célunk: a lélek felől közelítő nemesedés, utódaink felvértezése az aljasodás és a cinizmus kísértései ellen. Eszközeink: a szellemes szófüzésen gyönyöröző képzettársítás – a mesélés, és a csendet megelevenítő, karakteres mozdulatművészet – a játék. A mese titkát Döbrentey Ildikó osztja meg a gyerekekkel, feszült figyelem, halk derű és a sokatmondó csendek harmóniája közepette. A játék titkát Levente Péter a közönséggel együtt deríti fel, lelki-szellemi összhangban, személyes, fizikai részvételt is felajánlva, szóló és csoportos szerepek formájában.”*

Döbrentey Ildikó *A gyermeknevelés művészete* című írásában a gyermeknevelés művészetének fogalmát tanítómestere, Karácsony Sándor inspirációjára használja: *„amikor a gyermek testét és szellemét fejlesztjük, az a nevelés. Amikor a testi és a szellemi nevelésen túl a lelkét is fejlesztjük, az a növelés. Művészet pedig abban az értelemben, ahogyan Bruno Bettelheim is használta: a növelés egy kreatív folyamat, amely sokkal inkább művészet, mint tudomány.”*

Ha a gyerekünkől testileg–lelkileg egészséges embert akarunk növelni, a kisgyerekeknek három közegben kell *növelődni*: családban, természetben, mesében.

Levente Péter és Döbrentey Ildikó a TETT (Te és a természettudományok – mesés történetek pályázat) című országos mesepályázat védnökei, zsűritagjai.

„Habár a TETT a megadott formai korlátokon belül nyitott bármilyen prózai írásműre, a TETT univerzumában a mesének kiemelt jelentőséget és értéket tulajdonítunk. A 21. században különlegesen kiemelt szerepet kap a tudomány és a művészet világában (és a TETT céljai között) olyan eszközök keresése, amelyek összekapcsolják a társadalom különböző csoportjait, hidat építenek a generációk között, közösséget teremtenek.”

A TETT nem csupán egy természettudományos pályázat, és nem is csak egy irodalmi, művészeti pályázat, hanem a kettő egyben! A TETT résztvevői izgalmas, különleges feladatra vállalkozhatnak: pályamunkájukban mind természettudományos kíváncsiságukat, jártasságukat, mind irodalmi, művészi tehetségük ötletgazdagságát megcsillogtathatják. Ráadásul a pályamunkák megírása során egyre több, nemcsak szabatosan, de élvezetesen, izgalmasan író diák ismeri fel magában a természettudományos tanári, vagy kutatói elhivatottságot.

Büszkék vagyunk arra, hogy Levente Péter az MMA Művészetelméleti Tagozatának aktív köztestületi tagja. Szeretettel gratulálunk mindkettőjüknek a méltán kiérdemelt elismeréshez! Felbecsülhetetlen értékű küldetésükhöz, hivatásukhoz további közös munkálkodásukhoz jó egészséget és töretlen lendületet kívánunk!

Lovász Irén, Kossuth-díjas néprajzkutató és előadóművész, az MMA levelező tagja

Lovász Irén akadémikus olvassa fel laudációját
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Csoportkép a díjátadás után, középen: Döbrentey Ildikó és Levente Péter,
jobbra Solymosi-Tari Emőke és Lovász Irén akadémikusok
(MMA, 2025. november 25., amatőr kép, STE gyűjteménye)

Turós-Máté Kinga Réka díjazott és Tóth Klára akadémikus a díjátadáson
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Turós-Máté Kinga Réka

táncpedagógus, drámapedagógus

Művészetpedagógiai elismerő oklevél

„Számomra a tánctanítás élethosszig tartó tanulás, mely során tanítványaimmal együtt fedezhetjük fel a táncművészet csodálatos világát” – foglalta össze táncpedagógusi hitvallását Turós-Máté Kinga Réka.

Balett tanulmányait 1988-ban az Állami Balettintézetben kezdte, közvetlenül azután, hogy szüleivel a Ceausescu diktatúra elől Magyarországra telepedtek, hosszú készülődés és kalandos körülmények között. A klasszikus balett szakról 1991-ben átjelentkezett a néptánc- és színpaditánc tagozatra, ahol 1995-ben néptánc-, színházi táncművészként végzett. Számos darabban dolgozott a Rock Színházban, a Víg Színházban, a La dance company-ban Ladányi Andreával, és Horváth Csaba koreográfus-rendezővel a Közép-Európa Táncszínházban. 2000-ben kezdte meg tanulmányait a Táncművészeti Főiskola Táncpedagógus szakán, klasszikus balett szakirányon. 2003 és 2013 között született négy gyermeke, s ekkoriban a színpad helyett a tanítás felé fordult, bár tíz év kihagyás után is gyakran fellépett a Veszprémi Színházban táncos szerepekben. Tanított Veszprém megyei óvodákban és iskolában, táncpedagógusként dolgozott művészeti iskolákban, óvodákban, majd 2016 őszén létrehozta a Kék Madár Táncműhelyt, ahol klasszikus balettet és modern táncot tanított Veszprémben, Bándon és Herenden. A Kék Madár Táncműhelyben óvodásoknak, kisiskolásoknak játékos gyerektáncot, klasszikus balett előkészítő gimnasztikát, valamint játékos balett foglalkozásokat tart.

A foglalkozásokon nem csak a testet erősítik, de megismerkednek a tánc mint különleges kommunikációs nyelv érzelmeket és gondolatokat közvetítő művészi formájával. A gyakorlatok kísérő zenéje többnyire klasszikus zene, de óráin a gyerekek megismerhetnek magyar, illetve más népek tradicionális zenéje alapján komponált, úgynevezett világzenéket is. Az órákon, a tánctechnikai gyakorlatok mellett, sok táncos játékot játszanak. Ezek a játékok – melyek drámapedagógiai játékok ötvözése mozgással, táncsal – segítik a koncentrációs és a kooperációs képesség fejlődését. Nagy hangsúlyt fektet az érzelmek mozgással, testtartással és mimikával történő kifejezésének megismertetésére.

A megtanultakból színpadon előadható, látványos és minőségi tánckoreográfiák is készülnek. Pedagógiai módszere dicséret elvű. Minden gyermek fejlődését saját képességei szerint próbálja értékelni. A korábbi évek során általa tanított gyerekek közül többen is folytatták a tánctanulást iskolás csoportjaiban. Diákjai a színpadon is bizonyítják ügyességüket, rátermettségüket. Neves hazai és nemzetközi táncversenyeken is remek eredményeket értek el.

Legfőbb célja a képességek és készségek fejlesztésén túl, hogy a gyerekekben kialakuljon egy egészséges testtudat, ezáltal az egészséges önbizalom, kellően érzékeny és kulturált világlátás, valamint a tánc csodálatos világának megismertetése, a tánc szeretetének elmélyítése. 2017-ben felnőttek táncoktatását is elindította, idősebbeknek is, hatvan feletti korcsoportnak. 2019-ben a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakgimnáziuma balett-tanára lett színházi táncos és néptánc szakon. Tánctáborokat, workshopokat szervez.

A drámajáték-vezetés akkreditált pedagógus-továbbképzést követően az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán drámapedagógus szakon, pedagógus továbbképzésen végzett 2024-ben. Évek óta működtet hátrányos helyzetű gyerekeknek és mozgáskorlátozottaknak szóló táncoktatást Veszprémben, az ActiCity Tánc- és Mozgásművészeti Központban.

Rendkívül összetett, szerteágazó, szinte a teljes életet – óvodától nyugdíjas korig – végig kísérő művészetpedagógiai munkásságáért feltétlenül megérdemli az elismerést. Annál is inkább, mert az oktatás szervezeti kereteit is sokszor neki kell megteremtenie Veszprém megye különböző településein. Az eredményes tanítás sikerei mögött hajnali és késő esti buszozások, biciklizések erőfeszítései is állnak, hiszen egy kistelepülésen, Bándon lakik.

Tóth Klára, Balázs Béla-díjas filmesztéta, az MMA rendes tagja

Turós-Máté Kinga Réka átveszi a díjat Solymosi-Tari Emőke tagozatvezetőtől, háttérben Tóth Klára akadémikus (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

V. Péter Mária átveszi a díjat Solymosi-Tari Emőke tagozatvezetőtől
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

V. Péter Mária

művésztanár, középiskolai tanár

Művészetpedagógiai elismerő oklevél

V. Péter Mária művésztanárt és munkásságát sok évtized óta ismerem. De mielőtt az ő laudációjának tömörített vázolásába kezdenék, köszönet illeti a Magyar Művészeti Akadémiát, hogy évről évre lehetőséget ad a művészetpedagógiai elismerő oklevél átadására.

Mert hála a sok kiváló magyar művésztanárnak, akik között nincs két egyforma sem módszerben sem tartalomban, óriási jelentőségű, hogy évről-évre reflektorfénybe állíthatunk egy-egy pedagógust a művészet különböző műfajain belül.

V. Péter Mária Balassagyarmaton látta meg a napvilágot, azon kilenc város egyikében, amely 2005 óta a Legbátrabb Város címet viseli a trianoni békediktátumkor tanúsított helytállásáért.

Innen erednek Mária gyökerei. Ezt erősítették a főiskolai tanulmányai Jászberényben és Egerben, amelyekben rajztanári diplomákat kapott, és amelyeket Budapesten a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen koronázott meg a kitüntetéses vizuális és környezetkultúra szakos tanári diplomával. A tanítási gyakorlatát is vidéken kezdte, majd a rendszerváltás után 1995-től a Budapest Fő utcai Bencés Gimnáziumban folytatta több mint 10 éven át, és kiemelkedő eredményeket mutatott fel a budapesti patinás Piarista Gimnáziumban 12 éven át, 2004 és 2016 között. Jelenleg a Szent Lőrinc Katolikus Általános Iskola vizuális és környezetkultúra szakos tanára.

Melyek ezek az eredmények? Mindenekelőtt az, hogy komoly odafigyeléssel alakította ki egyéni módszerét, amely a kisdíaktól kezdve az érettségizőig, fiúk és lányok felé, s azon belül minden egyes diákhöz megtalálta az utat a szívükhöz, mert bebizonyította számukra, hogy bár a manuális tehetség nem mindenkinek adatik meg, a gondolat, minden értelmes emberben megszülethet. Péter Mária tanárnő megtanította gondolkozni a diákjait, segítette őket világlátásuk, világnézetük kialakításában. Ez a legnagyobb érdeme! S így született meg a tanulmányaikat a Képzőművészeti Egyetemen folytató, elismert művészekké és igaz hazafiakká vált tanítványainak széles tábora.

Végül említek néhány példát: a Budapesti Piarista Gimnáziumból az egyik tanítványa első helyezett lett a Művészettörténet Országos Középszintű Tanulmányi Versenyen. Így akkor felvételi nélkül bekerült az ELTE művészettörténet szakára. Nemrégén doktorált, s ma már 3. éve a Képzőművészeti Egyetem Művészettörténet Tanszékén tanársegéd.

Országos kisugárzású művésztanári pályája, sokrétű, szerteágazó és differenciált tehetséggondozása példaértékű. Módszertani kultúráját, tudását gyakorlatvezető mentorként örömmel osztja meg a leendő tanítókkal. Így évekre visszatekintve, de jelenleg is fontos szerepet tölt be az Apor Vilmos Katolikus Főiskola és az ELTE tanító-jelöltek gyakorló-tanításainak vezetésében és sikeres záró-tanításuk felkészítésében.

Farkas Ferenc Ákos érseki tanácsos a Budapest-Terézvárosi Nagy Szent Teréz plébánia káplánja, volt piarista diákja az Ars Sacra fesztiválon a Szent Lőrinc Katolikus Általános Iskola alkotóinak kiállítási megnyitóján 2023 szeptemberében így szólt: „A Piarista Gimnáziumban, amikor Marika néni a tanárom volt, megtapasztaltam a művészetért való odaadottságát, lelkesedését, megtanultuk azokat az értékeket, amiktől igazán harmonikus lesz az életünk.” „A rajzórán több tantárgyat átölelő témák kerültek középpontba, így az alkotások készítése alatt nagyobb rálátást kapunk az adott témára. Minden diák igyekszik a legjobbat kihozni magából, mert a rajzolás nem csak munka, hanem a képzelet is szárnyakat kap” – írta a Szent Lőrinc iskola 8. osztályos diákja, Magyar Kincső. S folytathatnánk a diákok megnyilatkozását vég nélkül.

Több mint negyvenéves, egyre jobban beteljesedő művésztanári hivatása során a művészet szelíd hatalmával, szeretettel tanítja-neveli a kicsiket és nagyokat a szépre, a jóra és az igazra. Munkásságának elismerését számos állami és munkaköri díj és kitüntetés jelezte, amit itt nem sorolunk fel.

V. Péter Mária ars poetikájából idézünk néhány gondolatot: „Szívügyemnek tekintem a gyerekek művészeti nevelését. Hiszek a művészettel nevelés erejében, hiszek abban, hogy a művészet felemel, hogy a művészet jobba teszi a világot. Igyekszem ösztönözni minden gyermeket a gondolkodásra, fejleszteni problémamegoldó, kreatív gondolkodásukat, tudásukat. Eredményes fejlődésüket, előre haladásukat adaptív módszerekkel, az egyénhez való alkalmazkodással érem el. A vizuális kultúra órán folyamatos, intenzív kapcsolatban vagyok a tanulókkal, segítem egyéni előmenetelüket, megerősítést adok, vagy feltárom a hiányosságokat. Nem művészetre, hanem művészettel nevelünk. A művészet tehát nem cél, hanem pedagógiai eszköz a személyiségfejlesztés megvalósításában. A művészeti neveléssel lehetőséget biztosítunk arra, hogy minden tanuló élje át valamely területen a sikerélményt, és ezzel

fejlődjön önismerete, erősödjön egészséges önbizalma, érzelmi intelligenciája és boldog ember legyen.”

S végül a Magyar Művészeti Akadémia nevében kívánok a további évekre is töretlen munkakedvet, lelkesedést, és jó egészséget, hogy még sokáig segítse a magyar jövő számára a harmonikus, boldog emberek művészettel való nevelését.

Prokopp Mária, Széchenyi-díjas művészettörténész, az MMA rendes tagja

Prokopp Mária akadémikus olvassa fel laudációját
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Bérces László, aki szakírói elismerő oklevelet kapott
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Bérczes László

szerkesztő, rendező

Szakírói elismerő oklevél

„Tisztesség, igazság, becsület”!

Kedves Díj-adó és Díjazott Gyülekezet!

E hármastörvényerejű gondolat olvasható Bérczes László méltatásában, amivel Paál István *Az ember tragédiájának* szolnoki előadását jellemezte 1981-ben, a *Mozgó Világban*. A Tisza-parti város ifjú középiskolai tanára élesen értelmezte a hőkkenetes, földközeli és menny-fosztott etikai látszószögű Madách-látomást. Feszés, pontos fogalmazása, érzékenysége azonnal jelezte: érett kritikus érkezett! Kis idő múltán a pesti színházi hetilapban rangos bírálati mellett, mély szakmai kérdéseket pendítő interjúiban a hazai és a külföldi alkotók válaszait kereste az erjedő világról.

Tágult Bérczes László láthatára, amikor „szelíd erőszakkal és érzelmi zsarolással” magnetofonja elé ültette Tompa Miklóst, a marosvásárhelyi Székely Színház alapító igazgatóját. Bölcsen, dialóg helyett, monológ-formán *Székely körvasút – Tompa Miklós mesél* címen adta közre az élet-vallomást. Mely 1995-ben megjelent, s '96-ban a Mester elhunyt, így a sajátos monográfia alapforrássá s egyben vitairattá is nemesedett a magyar színjátszás történetében. Miként a következő is: a személyesből a kollektív látószögre váltva *A végnek végéig* címmel Bérczes Paál István sorsát és szegedi egyetemi színházának történetét írta meg szintén 1995-ben. Kérdése és tárgya: a *Petőfi-rock*, a *Kőműves Kelemen*, s más ikonikus előadások rendezője miként rokkant meg hivatásos voltának művészi és politikai gyűrődéseiben. Egyben azt is dokumentálta: a fiatalok élete mint alakult a szent közösségi játék mámorában. Ilyenképp egy mítosz fel- és leépülésének stációi éledtek meg a memoárpanorámában. Mely szociográfiának is kivételes; az ó-idők művészeti és politikai láttelepe is. A végjátékának regényét idéző munkát követően Paál István még három évet élt. Cseh Tamás is hármast, miután Bérczes László beszélgető könyvét indította az országot, majd Kárpát-medencét is járó dalokkal. A disputa-folyamot áthatja az olvasó megrendülése: az élet-halál viaskodás a szelíd-bájos Cseh Tamás tárgyilagos misztériuma. S mint vallott betegségéről: „*Hírvivő voltam, ez volt a dolgom. A dolgomat vitte el. Nincs dolgom.*” Kivételes dokumentum is az élet- és lélek-enciklopédia a hetvenes-nyolcvanas évek gitáros partizánjáról. És Bérczes László hiteles voltának újabb igazolása: Törőcsik Mari pedig már az Odaátról visszatérve, az 2015-ös velemi nyáron fogadta hallgató- és beszélgető-társul. Aki az emlékezés és az emlékezet titokzatos, csalóka játékának utolsó életfejezetében rögzítette a görögség és a modernitás hajlékonyságába magasodott színésznő gondolatait (2016).

„*Hej!... Hej!... Hej!*”: az évek, évtizedek jöttek, mentek – és Bérczes László színházi emberré emelkedett. Korábban a Bárka, s újabban az Ördögkatlan Fesztivál szellemi organizátora, csöndes, rendíthetetlen szolgálatosként dolgozik. Kor-krónikásként évtizedek múltán, maga sem másként, mint egykor a szolnoki Madách-látomás vezető igéjét hírlete: „*Tisztesség, igazság, becsület!*”

Ablonczy László, József Attila-díjas színháztörténész, az MMA rendes tagja

Ablonczy László akadémikus laudációját az ünnepségen Gózon Ákos, az MMA Kommunikációs Főosztályának vezetője olvasta fel (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Ratkó Lujza, miután átvette a szakírói elismerő oklevelet (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Ratkó Lujza

néprajzkutató

Szakírói elismerő oklevél

*„Uram, nem látta Magyarországot? Tudom, nehéz a nyelve. Tudom, nehéz a szívem...”
„Magyarország messzire van. Magyarország hegyeken túl van. (...) Uram, nem látta Magyarországot?” (Magyarország messzire van...) – írta valamikor a két világháború között,*

pontosabban 1925-ben József Attila. Ahonnan Ratkó Lujza érkezett: Szabolcs és az immár 105 éve csonka Szatmár és Bereg térsége valamikor még nem volt a nemzet lakóföldjén „messzire”, azaz nem volt Magyarország keleti legszéle, a fővárostól a legtávolabbi hazai táj, hiszen mögötte: keleten és északkeleten egészen a Kárpátokig ott volt még a teljes Bereg, aztán Ung, Ugocsa, a régi Máramaros, délkeletre pedig a Partium és egész Erdély. Sokáig mégis nemcsak geográfiai értelemben állt ott Ratkó Lujza felnevelő vidéke Magyarország legszéleként, hanem a földre süppedtve, szinte kitagadva és eltakarva; kultúráját, emberi értékeit, az ország Sziáciájának, a fekete vonatok hazájának fokozva le a Kádár-időszak rémmeséiben. Olyan megvetett és szenvedő földdé változtatva, amelynek állapotát a most kitüntetendő néprajzkutató édesapja, Ratkó József költő még a hetvenes években így tudatosított a nemzet lelkiismeretében: *„Innen van legmesszebb az ég; / rakétával sem érhető el. / A rokkant úton szekerek / nyikorognak megrakva kővel. // Vertfalak közt vert emberek / sóhajtoznak megrakva bajjal. / Ketyeg a mérhető idő. / Éjszaka megőszül a hajnal. // Azt mondják, készül a jövő. / Jöttment szelek erről gagyognak. / Isteni rendelés szerint / itt csak a csillagok ragyognak.”* (Üzenet) De hogy ragyogott itt a csillagokon kívül más is, például az archaikus eredetű népi kultúra számos öröksége, benne a dalok, táncok, faragások, a különböző jelrendszerekben megnyilvánuló népművészet, azt – legbátrabb és legelszántabb társaival, azaz néprajzkutatókkal, írókkal, költőkkel, zenészekkel s más ott élő nagyszerű emberekkel együtt – éppen Ratkó Lujza emelte be, az *„Uram nem látta Magyarországot?”* József Attila-i kérdésre egész életművével válaszolva, a nemzet tekintetében. Azt bizonyítva, hogy hiába lehetett innen, ahogyan édesapja fogalmazott, a *„legmesszebb az ég”*, amely *„rakétával sem érhető el”*, ám mégis innen indult el mindkét magyar úrhajós: Farkas Bertalan és Kapu Tibor is, azután a feltaláló Béres József, a filmrendező Kósa Ferenc, a világszerte ismert karnagy, Szabó Dénes, az építész Bán Ferenc és más alkotók is. S mellettük a népművészet értéktartománya sem maradt le ezen – a magát a nemzeti *Hymnust* is a magyarságnak ajándékozó – földön a többiekétől.

Azt viszont már nem lenne egyszerű megmondani, hogy a minden érzékszervével, fülével, szemével, ujjaival és természetesen a szívével is a népi kultúrára figyelő néprajzkutató, muzeológus, egyetemi oktató, néptánc-gyűjtő, valamint a kapcsolódó folklórértékeket rögzítő és alkalmazó koreográfus, aki 2022-es nyugdíjba vonulásáig évtizedeken át a nyíregyházi Sóstói Múzeumfalú, valamint az ottani Jósza András Múzeum, továbbá előbb óraadóként, majd főállású oktatóként a Nyíregyházi Egyetem és jogelődje munkatársa volt, tehát ez a komplex tudású és kisugárzású személyiség a népművészeteknek melyik ágát érezte és érzi ma is legközelebb a maga lelkéhez. Hiszen annyi ágával foglalkozott, s így bizonyára nem is egy-egy részletét, hanem az egésznek a szellemét, az üzeneteit, a világgépét és – a diszciplináris tudományokat jóval megelőző, nem a politikának, a mindenkorai mecénásoknak kített és minden esetben spekulatív, hanem a nagyon mélyről jövő, antropológiai érdekű – filozófiáját. Emberi s kutatói érdeklődését már a nagykállói szülői házban a népi kultúrához való eleven kötődése határozta meg. Édesanyja nem csupán közvetítette, apja nem csupán integrálta a folklórt a maga balladai hangon beszélő költészetébe, hanem minden egyéb téren is segítette a népművészet értékeinek a gyermekekben való tudatosítását. Apja – szinte leánya munkásságát készítve elő – nagy odafigyeléssel térképezte fel Szabolcs, Szatmár és a Bereg számos jelentős népművészeti hagyományát. Az író előbb a maga szociális helyzetéből, életének nyomorral teli terepeiről

fakadó „népisége” vezette el a népi kultúrához, de a folklórba kódolt jelek tartalmainak mélyebb megértése később már tudatos tájékozódása eredménye lett. „Fogadott földjének” gazdag és eleven folklórhagyománya fokozatosan bontakozott ki tekintete előtt. Csak néhány, a gyermekekre is átsugárzó példát idézve: az élő népi táncok, rítusok, balladák tájegységén szerzett tudomást többek között az eleven etnográfiai csoda, az egyik utolsó falusi mesemondó, az akkor hetvenkilenc esztendő Papp János tevékenységéről, s az ő mesevilágát elemző tudomány mesét és archaikus világképet egybevető értelmezéséről is. Még nyíregyházi újságíró korszakában, 1964-ben *A mese becsülete* címen készített riportot Újfaluréten, a Kállósemjéntől kilenc kilométerre lévő tanyán a híres mesemondóval. Előtte Erdész Sándort, a nyíregyházi Jósa András Múzeum néprajzkutatóját faggatta ki alaposan a népmesékről és Papp János tudásáról. Rácsodálkozott a csekei temető évezredek üzenetét őrző csónakos fejfáira is. Később lakásába gyűjtötte a népi iparművészet tárgyait, s József Attila, Illyés Gyula, Nagy László, Latinovits Zoltán arcképei mellett dolgozószobáját díszítette velük. 1972-ben még népdalgyűjtésen is részt vett: Vígh Rudolfal és egy japán zenetudóssal, Tanimoto Kazuyukival tíz napig szabolcsi cigányok közt gyűjtött népdalokat. *„A gyűjtésből páros hanglemez lett, nagydíjas, három oldalán szabolcs-szatmári cigány énekesekkel, köztük nagykállaiakkal is”* – jegyezte föl.

A leendő néprajzkutató, a gyermek Ratkó Lujza így édesanyja szájából, az otthon falairól, a hanglemezekről, a magnószalagokról, apja barátainak történeteiből, a házba látogatók énekeiből, rajzaiból, festményeiből, mozdulataiból és környezete használati tárgyaiból is a népművészet eleven erejét foghatta tudatába. Későbbi útját ez az örökség és az erre is épülő néptáncos gyakorlata, valamint a népviselet, a folklór és a népművészet egyéb ágai iránti érdeklődése már együttesen határozta meg, miközben – mindezek talajáról megszerzett elméleti tudása birtokában – muzeológusként, néprajzkutatóként, továbbá néptáncosként egész életében folyamatosan látott el oktatói feladatokat is.

Most csupán néhány fontosabb elemet ragadok ki e sokágú értéktáró, szakírói és oktatói tevékenységből. Elsőként azt említem kiemelten, hogy Ratkó Lujza nem csupán könyvekből, íróasztalnál merítette a népi kultúráról való mélyebb tapasztalatait, hanem Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számos falujában, valamint Kárpátalján és Erdélyben személyesen is végzett néprajzi gyűjtőmunkát. Meséket, hiedelemmondákat, szokásokat éppúgy rögzített, mint népdalokat, gyermekjátékokat, a népviselettel és a néptáncsal kapcsolatos vizuális mintákat, mozgásformákat, adatokat. Nemzetiségi folklórkutatásokat is folytatott, elsősorban a Békés megyei és a szatmári cigányság, illetve a Nyíregyháza környékén élő tírjákók körében. Több szabolcs-szatmári, illetve erdélyi falut érintő néptáncfilmzésnek volt szervezője és lebonyolítója (így Nyírcsaholyban, 1985; Magyarbecén [Romániában] 1988; Bökönyben, Geszteréden, 1992). 1993-ban doktori disszertációját is a Nyírség táncairól és táncéletéről írta. Az önálló monográfiaként is megjelent műben a vidék rég letűnt táncagyományait és népviseleteit sikerült rekonstruálnia. E munkájával még megjelenése évében elnyerte az országos Martin György-pályázat első díját. „A néprajztudomány kandidátusa” tudományos fokozatával elismert (1997) értekezésében már a Kárpát-medencei nagyböjti szokáskör új szemléletű elemzését, a karikázó, kapuzó és egyéb böjti játékok rituális szempontú értelmezését végezte el. Néptáncsal kapcsolatos elméleti írásai és leíró jellegű művei kötelező, illetve ajánlott irodalomként szolgálnak ma is a Szegedi Egyetem táncantropológiai mesterképzésén

és a Magyar Táncművészeti Egyetemen, de számos táncpedagógus a gyakorlati táncoktatásban is alkalmazza őket.

Tudományos-szakmai-táncutatói működésével párhuzamosan közel három évtizedig táncoktatói és koreográfusi munkát is végzett. Ennek során számos tánctáborban és tánc csoportnál (pl. Kállai Kettős Néptáncgyűttes, Nyírség Táncgyűttes, Állami Népi Együttes) tanított, készített koreográfiákat itthon és külföldön egyaránt, Európán kívül az Egyesült Államokban is. Koreográfiái több esetben bejutottak az adott év legjobb alkotásait népszerűsítő néptáncantológia munkái közé. Mint a néptáncművészet és -mozgalom nemzetközi szinten is számotartott szakembere, 1990 óta rendszeres tagja a megyei, a regionális, az országos és a határon túli néptáncfesztiválok, minősítő bemutatók zsűrijeinek. Szakmai tanácsaival, írásaival évtizedeken keresztül segítette és segíti napjainkban is a néptáncoknak, népszokásoknak és népviseleteknek a hagyományokhoz hű rekonstrukcióját, a betanítását és színpadra állítását. A korábban feltáratlan nyírségi, rétközi és tiszai öltözetek, viseletek az ő kutatói munkájának köszönhetően váltak ismertebbé nemcsak a tudományos körökben, hanem a néptáncmozgalomban is. 1999–2024 között e szintetikus tudásösszege alapján több felsőfokú intézményben is oktatott néprajzi, táncfolklorisztikai és módszertani tárgyakat: a Magyar Táncművészeti Egyetem budapesti, nyíregyházi és más vidéki tagozatain; a Szegedi Egyetem táncantropológia mesterképzési szakán, valamint a Nyíregyházi Egyetemen, amelynek Zenei Intézetében 2013-ban az ő szakmai közreműködésével indult el – az országban egyedülként – a népi kultúra-tanár szak.

Kutatásainak eredményeit számos, folyóiratokban megjelent tanulmánya és konferenciaelőadása mellett könyvekben is közzétette. Eddig három önálló és két társszerzős kötete jelent meg, ezekben folklór-, népművészeti tárgyú és ezekhez kapcsolódó tudományelméleti írásokat publikált. Jó néhány néprajzi, bibliográfiai, bölcséleti, vallástörténeti és szépirodalmi munka szerkesztője, lektora, szöveggondozója is volt. Saját szakmai könyvei mellett eddigi legjelentősebb tudományos teljesítményét a *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népművészete* című, csaknem 800 oldalas népművészeti monográfia főszerkesztése és az abban közölt tanulmányai adták. Ez a kötet az Európa Könyvkiadó *Népművészeti örökségünk* című országos sorozatában került kiadásra, s megalkotási útján Ratkó Lujza a 12 néprajzos szakembert érintő, 11 évig tartó kutató- és feldolgozó munka koordinátor-vezetője és négy tanulmányának, a *Pásztorművészet*, a *Viselet*, *A vallási élet és az ünnepi szokások*, valamint a *Temető* című fejezeteinek alkotója volt. Ez a nagyszerű gyűjteményes könyv kivételes szemléleti totalitásban mutatja be az érintett terület népművészeti hagyományait és örökségét. Ratkó Lujza főszerkesztői előszavából idézve: „*A nagyobb felől a kisebb felé közelítve először a táj, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egészének általános történelmi és néprajzi sajátosságait vázoljuk fel. Ezután – mintegy madártávlatból szemlélve a falut – a megye településeinek jellegzetességeit: szerkezeti felépítését, közösségi épületeit, szakrális és kultikus helyeit, valamint az utcásorokat alkotó portákat, lakótelkeket mutatjuk be. Ez utóbbi témával a népművészet közösségi megnyilvánulásairól át is térünk a családi élet személyesebb lakóterére, és a következő nagyobb egység keretében – mintegy a házba »belépve« – a falusi ember életének mindennapi színterét, illetve a környezetét alkotó, népművészeti legjelentős tárgycsoportokat vesszük sorra. Az ezt követő nagyfejezet a paraszti élet legfőbb*

tevékenységéhez, a gazdálkodáshoz kapcsolódó eszközöket taglalja. Végezetül az utolsó nagyobb egység fejezetei az ünnepek és a hétköznapi népművészetét mutatja be a gyermekjátékoktól kezdve a népviseleten keresztül a vallási élethez és a szokásokhoz kapcsolódó tárgyakig elmenően.”

A tudományos szövegek létrehozásán és gondozásán túl azt is ki kell emelni, hogy négy évtizedes muzeológusi pályája során Ratkó Lujza több száz néprajzi tárgyat gyűjtött és archivált, állandó és időszakos kiállításokat rendezett. Legjelentősebb állandó kiállításai a Sóstói Múzeumfalu temetője és cipésműhelye, valamint a Jósa András Múzeum *Én elmentem a vásárba...* című néprajzi tárlata voltak. A *Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népművészete* című kötetbe foglalt kutatások, társai és önmaga előzetes gyűjtőmunkái eredményeként hozta azután kutatótársaival létre a 45.000 tételnyi, néprajzi fotókból és egyéb adattári dokumentumokból álló Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Népművészeti Archívumot.

Tudományos és szakmai munkája mellett a kutató számos szervezet munkájában vett és vesz részt: a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Táncstudományi Társaság, a Magyar Etnokoreológiai Társaság, a Magyar Néprajzi Társaság, illetve a Népi Előadóművészeti Tanácsadó Testület (Hagyományok Háza) tagja. Két ciklusban a Nemzeti Kulturális Alap Népművészeti Kollégiumának kurátora volt (1999–2013, 2016–2021), valamint az OTKA Művészeti és Kulturális Kollégiumának zsűritagja (2010–2013), a Magyar Néprajzi Társaság választmányi tagja (2021–2024), és a Népművészet Ifjú Mestere Szakmai Bizottságának elnöke (2013–2017).

Muzeológusi, tudományos, kulturális és oktatói munkásságáért mindaddig több értékes elismerésben részesült: időrendi sorrendben az Ámos Imre-díj (2010, Nagykálló Város kulturális díja), Bátky Zsigmond-díj (2015, a Népi Hagyományok Alapítvány és a Néprajzi Múzeum szakmai díja), „A Táncstudományért”-díj (2016, Magyar Táncművészek Szövetsége), az „Egyetemi magántanár” cím (2018, Magyar Táncművészeti Egyetem), a „Nagykálló Város Díszpolgára” cím (2020), az Erdész Sándor-díj (2021, Sóstói Múzeumfalú szakmai díja) jelzik munkái korábbi – lokális, felsőoktatási és tudományos – értékeit, 2022-ben pedig a muzeológusok állami kitüntetésében, a Móra Ferenc-díjban, majd 2025-ben a Martin György-díjban részesült.

Ratkó Lujzának a népművészettel kapcsolatos, igen összetett, mind tudományos, mind szakírói, mind pedagógiai szempontból számottevő eredményei kiválóan tükröződnek vissza a – szakmai tudása alapzatáról – a népi kultúráról az általa főszerkesztett nagy megyei népművészeti gyűjteményben közreadott vallomásában: *„Az a kultúra, a világnak és az embernek az a megközelítési módja, amely a magyar népművészetet a maga hallatlan sokszínűségében és gazdagságában létrehozta, már megszűnt, de megnyilvánulásai, melyek jobban ellen tudtak állni az idő eróziójának, túléltek e kultúra pusztulását. A szellem meghalt, de amiben testet öltött, tovább él. A művészet – s így a népművészet is – sosem önmagáról tanúskodik, hanem arról az emberről, arról a kultúráról, amely létrehozta. Nem elég tehát a népművészetben csupán az esztétikumot, az artisztikumot látni – észre kell venni mögötte annak a láthatatlan kultúrának és szellemnek a jelenlétét is, amelynek látható megnyilvánulása. E sorok írója bízik abban, hogy ez a kötet nemcsak átfogó képet rajzol Szabolcs-Szatmár-Bereg megye*

legjellegzetesebb népművészeti értékeiről, hanem abban is segítségére lesz az olvasónak, hogy rácsodálkozzon arra a láthatatlan kultúrára, amely még néhány évtizeddel ezelőtt is sajátja volt elődeinek.” Azt már magam teszem hozzá, hogy ez a hatalmas kulturális örökség még most is a sajátunk –, s ez így van akkor is, ha a mai magyar világ egy része nem tud vagy még hallani sem akar róla. Ott él a nyelvben, a szavainkban, szólásainkban, a teljes frazeológiánkban, ott hullámszik – különösen Bartók, Kodály révén már a nagyvilágra is kiterjedve – a dallamainkban, aztán az egyetemesen ismert táncművészetünkben, az irodalmunkban, Petőfi, Arany, József Attila, Sinka István, Tamási Áron, Juhász Ferenc, Nagy László, Kányádi Sándor, Kiss Anna és mások műveiben, Makovecz Imre és tanítványai útján az építészetünkben, a Szóts Istvánnal kezdődő folklórintegráló filmművészetünkben, s ott érhető el a maga közvetlen szellemi kisugárzásában és tapinthatóságában a kutató és köre által létrehozott hatalmas népművészeti archívumban is.

Ez a sokféle örökölt és továbbépített tudás most mind ott fénylik Ratkó Lujza díjában. S azokban az e laudációt most bezáró szavakban is, amelyekkel – ha csupán néhány tömör sorban – maga a népművészet üzen, de még inkább beszél vissza már-már krisztusi nyelven a globalizációnak, a rá gyanakodva tekintő divatoknak és koroknak, valamint a teljes történelemnek is: *„Akkor jussak én eszedbe, / Mikor kenyér a kezvedbe! / Akkor se jussak egyébről / csak az igaz szeretetről.”*

Jánosi Zoltán, József Attila-díjas irodalomtörténész, az MMA levelező tagja

Jánosi Zoltán akadémikus olvassa fel laudációját
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Fábián László átveszi az Életút-díjat Solymosi-Tari Emőke tagozatvezetőtől
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Fábián László

író

Életút-díj

Fábián László (1940) szépíró, esszéíró, esztéta, műfordító, képzőművész, művészeti szakíró, filmdramaturg, újságíró, szerkesztő, tanár – ha a felsorolt titulusokhoz hozzá vesszük, hogy Fábián Lászlónak félszázánál több önálló művészetkritikai, esztétikai és szépírói könyve jelent meg – köztük: az MMA Kiadónál a Balla András fotó- és a Szemadám György képzőművész akadémikusok életművét áttekintő monográfia – nyilvánvaló, hogy reménytelen részemről röviden bemutatni a munkásságát.

Lexikális szinten: Fábián László 1940-ben született a Vas megyei Zsenyén. 1964-ben végzett az ELTE Bölcsészettudományi Kar magyar-orsz. szakán. Tanított az ELTE Eötvös Kollégiumában, a Kossuth Lajos Tudományegyetemen és az Iparművészeti Főiskolán. Volt a MAFILM dramaturgja, a Filmtudományi Intézet kutatója, a Csepel Művek Munkásotthon művészeti vezetője, majd a Népművelési Intézetben a képzőművészeti, a fotó és a film terület művészeti irányítója (1973–76) – Bak Imre festőművésszel ekkor szervezte meg az országos kigaléria-hálózatot, Fajó Jánossal a Józsefvárosi Galéria programját. Szintén ekkoriban, 1978-ban hozta létre az Esztergomi Fotóbiennálét, és tizenkét éven át igazgatta a magyar korszerű fotóművészet meghatározó fórumát. Számos kiállítást rendezett a Fészek Galériában – a hazaiak mellett például a nyolcvanas években nagy visszhangot kiváltó német Zeitgeist transzavantgárd mozgalom alkotóinak a munkáiból. Mindezek mellett az elmúlt évtizedekben

több száz kortárs képzőművészeti kiállítást nyitott meg itthon és külföldön, 2004-től pedig alapítója és szervezője a Cicelle Aranyháromszög Művészeti és Kulturális Társaságnak.

Igen jelentős szerkesztői munkássága is. 1976-tól megszűnéséig szerkesztője, főszerkesztő-helyettese a *Film Színház Muzsika* című lapnak, 1990-től a *Heti Magyarország* főszerkesztő-helyettese, majd 1991–93 között az *Új Magyarország* főszerkesztője, továbbá évekig a szombathelyi *Életünk* folyóirat főszerkesztője. Mindezek mellett rendszeres képzőművészeti, iparművészeti és építészeti jegyzeteivel a Magyar Rádió *Láttuk, hallottuk* című kritikai műsorának is kezdettől munkatársa volt.

Hogy Fábrián László életművének meghatározó részét képezi a képzőművészet, alkotóként és szakíróként is, abban, eredendő hajlama, (fel)készültsége mellett részes lehet kétlakísága is. Ma is két helyen él, Budapesten és szülőfalujában, Zsennynén. Ez utóbbi településen működött a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) legendás alkotóháza, egészen a közelmúltig. Fábrián László pedig, aki korántsem valamiféle faluromantikából rendezte be élete egyik felét a szülői házban, Zsennynén inspiratív kapcsolatba került az alkotókkal (tulajdonképpen már kisgyerekként belenőtt a zsennyei alkotótelep művészvilágába). Hangsúlyozom, merőben szakmai és létbölcseleti okok miatt lettek fontosak számára ezek a találkozások: megérteni a műveket, megismerni az alkotások követhető szellemi, intellektuális, valamint az ihlet és intuíció amúgy nehezen letapogatható erőtereit, hovatovább: a metafizikáját. Így, és ez szimbolikusan is értendő, egy kis, felbomló kultúrájú falu háttérének meghatározó mindennapi élményével vált a hatvanas években induló nagy művészeti, képzőművészeti megújulásának alkotótársává, tanújává és értelmezőjévé. Határhelyzetben, mindkét világra nyitottan és érzékenyen: Zsennynén és Budapesten, lokálisan és határokat nem ismerőn, rögválósan és nagyvilág-távlatosan, egyik valóságot a másikban fölismerve és viszont – elkötelezett nemzetien és elkötelezetten nemzetek fölöttien.

Fábrián László a műveket kizárólag intuitív és intellektuális tapasztalata alapján vallatja és értelmezi. Az intuíció talán adottság, de csak az intellektuálisan gondozott intuíció válik alkotó erővé. Persze, a művészettörténet, művészetesztétika fogalmai a kisujjában vannak, ő azonban magasabb szinten: a klasszikus és újkori európai filozófiai és esztétikai gondolkodás struktúrájában is látja a művek pozícióját, viszonyrendszerét, kapcsolódási hálóját, s ebben teszi fölismerhetővé valódi értéküket és jelentőségüket. Nincs mód felsorolni, ki mindenki alkotásával foglalkozott az elmúlt évtizedekben, csak a monografikus munkáit tekintve: Fajó János, Bak Imre, Nádler István, Molnár Sándor, Gyarmathy Tihamér, Lossonczy Tamás, Segesdi György, Polgár Csaba, Lux Antal, Scholz Erik, Tilless Béla, Bálint Endre, Blaskó János, Török Richárd, Lantos Ferenc, Király Sándor, Deim Pál, Csiky Tibor, Maurer Dóra, Mengyán András, Féner Tamás, Markovits Ferenc, Nicolas Schöffner, Szemadám György – választásait, minőségérzékét az idő igazolta, őt igazolta.

A művészeti szak- és esszéírás gazdag és terjedelmes életmű önmagában is, nem volna értelmetlen azon töprengeni, hogy ez, vagy a szépírói és bölcseleti esszéírói munkássága jelentősebb-e. Legföljebb annyit mondhatunk, hogy a kortárs magyar irodalmi kánonképzés kasztosodása miatt a művészeti szakíró Fábrián talán ismertebb lehet – ma.

Pedig mindjárt első regénye, az 1976-os *Hazatérő lovam körmén virágos rét illatát hozza* a hetvenes évek kultuszkönyve lett. Korszakhatárt jelentett a magyar irodalomban, és az első magyar posztmodern regényként volt számontartva. Formabontó vagy formaváltó minden tekintetben: szövegkomponálásai föllazították és fölszámolták a klasszikus regény- és novellairás jellegzetes követelményét, a cselekményt, sőt még a főhőst is idézőjelbe tették.

A sikeres indulás után Fábíán László nem a Magyarországon divatos posztmodern prózát folytatta, hanem valami mást, nem beilleszthetőt. A *Henrik király nyughatatlan éjszakai* című könyve például a történelmi regény megújítása – posztmodern próza ez is, habár nem az Umberto Eco-i vagy borgesi módon, kalandosan és titokzatosan, inkább széttartó asszociatív víziókban teremti újra a 16. századi Franciaországot. Az *1876 vagy az elrejtett ember* című könyvében az író annak az anyai nagyapjának keresésére indul, akit csak egy sárgult fotográfia őrzött meg. Kit teremt meg az író? Egy elképzelt nagyapát, mert minden dokumentum, emlék ellenére „*nagyapám mindörökre rejtve marad előlem, noha talán a keresésben én inkább magamra találok: ő nagyjából olyan lesz, mint én, én viszont hasonlóvá válok hozzá, mondhatni, egymásba rejtőzünk, elrejtettek leszünk egymásban...*” – próza vagy esszéregény? (Egyik kritikusa szerint Fábíán László e regénye mai prózairodalmunk egyik csúcsteljesítménye.)

Fábíán László a határokon kalandozik és határokat feszeget. Esszéregényt ír szülőfalujáról, mely szubjektív önéletrajz, csodálatos zsáner nagyanyjáról és a régi faluról, de mai szociográfia és társadalomtörténet is. Az irodalomkritikusok a leggyakrabban népi-nemzeti avantgárdként, népi szürrealistaként, illetve posztmodern prózaepikusként definiálják – jelentsenek bármit is e jelzők. Szépprózai művei átmenetek a regény és a sokszálú esszé (esztétika, művészetesztétika, társadalomkritika, eszmetörténet) között vagy egyenesen „metaregények”. S ezek mellett kifejezetten bölcséleti esszék sorában vall posztmodernről, irodalomról, képzőművészetről (*Démonok után*, illetve *Az irodalom mint Nagy Életjáték* kötetek) – és persze a halálról, arról, hogy mit jelent a „*lenni vagy nem lenni*” dilemmája, és ha mégis lenni, hogyan lenne érdemes leginkább (*Emberi stádiumok*) – folyamatosan elképesztő szellemi nyitottsággal (Dante, Cervantes, Rabelais, Dosztojevszkij, Nietzsche, Gorkij, Heidegger a kedvesek, de Derrida, Paul de Man éppúgy balkézről).

Nem tudom, hány élete van Fábíán Lászlónak, szinte fölleltározhatatlan nemcsak mennyisége, szellemi súlya is életművének, egyetlen dologra viszont soha nem volt ideje, kedve, ereje: arra, hogy gondozza a saját – hogy is mondják – életpályáját. Megdöbbentő méltánytalanság, hogy e grandiózus életmű igen szerény elismerésben részesült: egy újságírói díj (Deák Ferenc-díj) és egy állami kitüntetés itthon (Arany Érdemkereszt), és ugyanennyi külhonról: a hollandiai Mikes Kelemen Társaság Díja (1984), a finn állam Kalevala-díja (1985) fordításaiért.

A Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti Tagozatának 2025. évi Életút-díja szerény, de őszinte és tiszteletteljes hozzájárulás a 2025. május 9-én 85. esztendejét betöltő író és művész elismerésének.

Pécsi Györgyi, József Attila-díjas irodalomtörténész, MMA elnökségi tagja

Pécsi Györgyi akadémikus, az MMA elnökségi tagja olvassa fel laudációját
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Fábián László és Szekfü András, a két Életút-díjas
(MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Szekfü András, miután átvette az Életút-díjat (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Szekfü András

filmtörténész, c. egyetemi tanár

Életút-díj

Szekfü András szakmai életútja kalandos, döntéshelyzetekben sűrű és rendkívül kitartó. Talán hosszútávfitónak nevezném, ha egyetlen szóval kellene jellemeznem.

1941-ben polgári családban született, édesapja jogász, nagyapja lényegében a Horthy-kormányzat második vonalában dolgozott – volt miniszter, főpolgármester –, ezért egyetemi tanulmányokról humán szakon szó sem lehetett. Vegyésznek tanult, majd az első lehetséges alkalommal, 1963-ban átment az ELTE magyar-népművelés szakára. Ez volt ti. az egyetlen hely akkoriban, ahol filmelméletet, filmtörténetet lehetett tanulni a Színház- és Filmművészeti Főiskolán kívül. A film iránt már amatőrfilmesként korán elköteleződött, készített is filmeket, de mivel rendelkezett az ember egyik legfontosabb tulajdonságával, az önismerettel, felmérte, hogy nem tudna olyan filmeket rendezni, mint példaképei, ezért a filmtörténetnél, -elméletnél döntött.

S ahogy maga fogalmazza önéletrajzában *„Szakmai munkásságom egész életemben két szintéren zajlott. Kenyérkereső munkám a médiaszociológia volt, míg életre szóló szenvedélyem*

a magyar film története lett.” Előbbi több mint három évtizedig tartott, a filmtörténelem pedig már lassan hat évtizede. Mindkét szakterületén doktorált is.

A harmadik fontos terep az oktatás volt számára. Közel öt évtizedig oktatott hazai és külföldi egyetemeken, főleg német nyelven, bár angolul is perfekt. Hadd jegyezzem meg, hogy 1975-ben az ELTE népművelés szakán magam is tanítványa lehettem. Akkor már megjelent a Jancsó Miklós filmjeit bemutató *Fényes szelek, fűjjátok* c. könyve, amely első volt a hazai szakirodalomban az akkor már világhírű rendezőről.

Pár hónapja véletlenül került kezembe *A tömegkommunikáció útjai*, 1984-ben megjelent kötete, amelybe belelapozva rácsodálkoztam, hogy olyasmikről ír, amikről akkoriban még nem volt tapasztalatunk idehaza: kábeltelevízió, műholdas televíziózás. Tehát itt is megjelenik szemléletének, magatartásának egyik alapja: egy kicsit tovább menni annál, amit szabad. Nem lázadás ez, inkább az értelmiség falakat tapogató attitűdje. Mindenütt jelen volt, ahol erre lehetőség volt: Balázs Béla Stúdió, Egyetemi Színpad, majd később a vízlépcső körüli harcoknál.

A magyar filmtörténet szempontjából hiánypótló műve a „*Magánkalóz a filmdzsungelben*” – *Georg Höllering, a Hortobágy című film rendezője*. Kötetében egyszerre mutatja be Höllering pályáját, az első magyar dokumentum-játékfilm megszületésének kalandos történetét és Móricz Zsigmondot abban a pillanatban, amikor az író megérzi a film jelentőségét és keresni kezdi az irodalom és a film lehetséges, a filmművészet felé mutató megoldásait. Fontos, hogy Szekfü András alapos kutatásra épülő könyve akkor jelent meg (2014), amikor az író harmincas évekbeli naplói még nem kerültek nyilvánosságra; azóta megírta a kötet második részét Höllering angliai életéről, valamint a *Gyilkosság a katedrálisban* és más filmek elkészítéséről. Reméljük, hogy a két történet majd megjelenik egy könyvben is (bár az interneten már olvasható). Itt is tetten érhető az az alaposság, hogy fel kell tenni az i-re a pontot, nem hagyunk félbe egy életművet.

Továbbá rendkívüli jelentőségű az az ötkötetes, *Így filmeztünk – Válogatás fél évszázad magyar filmtörténeti interjúiból* című sorozat, amelyben lényegében a XX. század második felének filmgyártását mutatja be az alkotókkal készített interjúkban, átcsúsztatva persze a XXI. századba is. A nagy *trouvaille*, a nagy ötlet, ami szinte egyedülálló a szakirodalomban, hogy nem csak a rendezőket faggatja, de a gyártásvezetőktől a stúdióvezetőkön át a filmfőigazgatókig szinte mindenkit, akinek szerepe volt a játék- és dokumentumfilm egyes korszakainak kialakításában. A kötetek kincsesbányát jelentenek a jövő kutatóknak. S akkor idézzünk a szerzőtől: „*Ez az öt kötet ötvenöt évnyi megszállottság terméke.*” Közben volt kudarcélménye is, hiszen az első kötetet mindjárt elutasították 1971-ben, de a következő negyvenöt évben azért vissza-visszatért a filmtörténeti interjúkhoz.

Talán ezért is mondtam, hogy hosszútávfutó. Jelenleg Balázs Béla 1945 és 1949 közötti életét és munkásságát kutatja. Kívánok jó egészséget és töretlen munkakedvet hozzá! És köszönöm, köszönjük az 55 évet, hogy van hová nyúlni a polcon, ha el akarunk igazodni a magyar filmművészet valamely kérdésében.

Tóth Klára, Balázs Béla-díjas filmesztéta, az MMA rendes tagja

Az MMA Művészetelméleti Tagozata 12 díjat adott át az Akadémiai Klubban
(2025. november 25., fotó: Walter Péter)

Csoportkép a díjátadás után (MMA, 2025. november 25., fotó: Walter Péter)

(Az összeállítást szerkesztette: Solymosi-Tari Emőke)